

ІСТОРІЯ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

УДК 327

«МІЖНАРОДНА ОРГАНІЗАЦІЯ ФРАНКОФОНІЯ У ПРОСУВАННІ ІМІДЖУ ФРАНЦІЇ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ «SOFT POWER»

В. Ю. Авраменко, М. І. Прихненко

Анотація. Міжнародна організація Франкофонія (МОФ) є союзом франкомовних держав, головна мета якої полягає в захисті статусу французької мови на планеті, просуванні ідеї миру і демократії, об'єднанні економічного і торгового простору усього франкофонного світу. Франція, як держава, що грає провідну роль у цій міжнародній організації, очевидно, використовує її як інструмент формування французького іміджу на міжнародній арені, професійно імплементуючи її у політику «soft power». У імплементації політики «soft power» Франція також зосередила увагу на МОФ, тому що ця організація може виступати у ролі інструмента, завдяки якому ця держава займається популяризацією свого іміджу на міжнародній арені.

Ключові слова: Франція, Міжнародна організація Франкофонія, «soft power», імідж.

«Soft power» – один з найоптимальніших та найвигідніших шляхів ведення та побудови відносин Франції з зовнішнім світом на даному етапі. Французька мова є гордістю для Франції, вона є одним з тих факторів, які допомогли Франції зарекомендувати себе як надійного партнера та державу з позитивним іміджем, адже французька вважається мовою такого витонченого та стародавнього слова як «дипломатія». Ще з середини 13 століття французьку мову почали використовувати як міжнародну, і до Першої світової війни вона залишалась єдиною офіційно визнаною мовою на міжнародній арені. Не варто стверджувати, що французька зберегла такий ж авторитет, який вона мала раніше, адже на даний момент поряд з нею стоять багато інших «конкурентних» мов, однією з яких є, насамперед, англійська. На сьогодні французи продовжують поширювати рідну мову і досить-таки вдало, зважаючи на кількість мов, які є широко використовуваними у світі. Наприклад, французька мова є офіційною мовою в Організації Об'єднаних Націй та Європейського Союзу, офіційно визнана в 29 державах світу [1].

Метою статті є визначення та аналіз ролі Міжнародної організації Франкофонії в контексті французької політики «soft power», що виступає елементом імплементації цього зовнішньополітичного курсу задля популяризації іміджу Франції.

Відповідно до аналізу фактом є те, що Франція використовує свою провідну позицію у МОФ задля формування французького іміджу на міжнародній арені і використовує дану організацію як елемент політики «soft power».

Формування іміджу Франції на міжнародній арені значною мірою залежить від діяльності багатьох французьких інституцій. Вони беруть на себе важку роль: формування та поширення позитивного іміджу Франції. Через свою діяльність вони співпрацюють з низкою інших держав, у результаті чого, наприклад, розміщують філії своїх інституцій у іноземних державах, що призводить до розширення культурної мережі Франції. До просування мови як національної гордості Франція відноситься серйозно, розглядаючи її як важливий елемент стратегічного розвитку.

Франція активно розвиває та формує свої зовнішні культурні інституції, які відіграють вагомий роль у тому, щоб поширювати інформацію про Францію, її культуру, її мову за кордоном, задля формування позитивного французького іміджу на міжнародній арені, і Міжнародна організація Франкофонія є одним з елементів такої масштабної стратегії.

І ось поєднання діяльності Міжнародної організації Франкофонії та культурної дипломатії приводять до формування іміджу Франції. Франкофонія є невід'ємним інструментом для формування міжнародного іміджу. Франкофонія – міжнародна організація співпраці франкомовних держав світу, що об'єднує 88 держав. Французька

Республіка на 80 % фінансує бюджет даної організації. Франкофонія є досить політизованою структурою і яскравим підтвердженням того, що культура – це політика. Згідно Бейрутської декларації 2002 року (дев'ятий саміт глав держав та урядів-держав, що використовують французьку мову у загальному використанні), найважливіший принцип діяльності Франкофонії – «діалог культур» – був оголошений в якості головного чинника встановлення миру і боротьби з тероризмом, і перетворився, таким чином, в політичний принцип. Зокрема, глави держав і урядів заявили: «Ми переконані, що діалог культур становить необхідну умову в пошуку мирних рішень і дозволяє боротися проти нетерпимості та екстремізму» [2; 5].

На даний момент Міжнародна організація Франкофонія (МОФ) – це політичне об'єднання 88 держав світу, яке сприяє розвитку і зміцненню багатосторонніх відносин між урядами в політичній, економічній, соціальній і культурній сферах. Важливим фактом є те, що саме на основі французької мови було створено цю всесвітньо відому Міжнародну організацію Франкофонії. Унікальність Міжнародної організації Франкофонії серед інших міжнародних організацій полягає у тому, що вона займається поширення тільки французької мови та культури. Тобто на першому і єдиному місці в неї стоїть популяризація французької мови на міжнародній арені. Як відомо, це потужний інституційний механізм, присвячений просуванню французької мови та реалізації політичного, освітнього, економічного і культурного співробітництва в рамках 88 держав і урядів. Важливим фактом є те, що існування даної організації не можливе без участі Франції, щонайбільше це можна аргументувати тим, що Французька Республіка фінансує її на 80 % [3].

Структура Міжнародної організації Франкофонії є доволі багатогалузевою, що і показує її глобальні масштаби на міжнародній арені. Завдяки організованій та структурованій роботі усіх установ, ця організація вже протягом 50 років продовжує активні діяльність у зовнішньому світі. Її структура складається з :

- Генеральний секретаріат (термін роботи голови – 4 роки; діє під керівництвом трьох основних інституцій франкомовної громади: Саміту, Конференції міністрів та Постійної ради, окрім того, що він очолює Раду, він виконує функції секретаря трьох установ та звітує перед Самітом; відповідає за організацію багатосторонньої співпраці в рамках Франкофонії та забезпечує узгодження програм та діяльності всіх діючих агентств).

- Міністерські конференції (об'єднують міністрів закордонних справ або міністрів, відповідальних за франкомовні справи держав-членів; учасники Конференції планують проведення Саміту, забезпечують виконання рішень, прийнятих під час заходу, та ініціюють будь-які рішення, що впливають з цього; складається з усіх членів Саміту; опрацьовують фінансові звіти та вивчають кошториси бюджету).

- Конференція міністрів освіти франкомовних держав (найстаріша офіційна установа Міжнародної організації Франкофонії; метою є заохочення співпраці та координації у сфері освітньої політики і проведення конференції на високому рівні щодо майбутнього цієї ключової сфери).

- Конференція міністрів молоді та спорту (створює умови, які сприятимуть соціальному та професійному розвитку молоді шляхом створення соціально-освітніх структур та перетворення спорту як складової безперервної освіти та соціального розвитку; відповідає за франкомовні ігри (Jeux de la Francophonie), ініціативу, зроблених на саміті в Квебеку; було створено міжнародний комітет (Comit international des Jeux de la Francophonie), який відповідає за організацію Ігор кожні чотири роки).

- Галузеві конференції міністрів (обговорення різних напрямків багатосторонньої співпраці Франкофонії; ці спеціальні конференції плануються Самітами з метою розробки планів дій у конкретних секторах, що відображають стурбованість членів організації).

- Постійна рада Франкофонії (відповідає за планування самітів; складається з особистих представників, глав держав чи урядів, які беруть участь у Саміті; забезпечує виконання рішень, прийнятих Конференцією міністрів, і виступає в ролі координатора та

посередника стосовно політичних, економічних та співробітницьких складових інституцій Франкофонії).

- Парламентська асамблея франкофонії (має консультативний статус; основні напрямки діяльності включають розвиток співпраці між державами-членами та зміцнення солідарності, демократії та прав людини; проходять у формі місій з моніторингу виборів, парламентських семінарів та стажувань).

- Агентство франкофонії (єдиний міжурядовий орган організації, є головним діючим органом, відповідальним за програми культурного, наукового, технічного, економічного та правового співробітництва; форум для обміну та співпраці між державами-членами та урядами, низкою багатосторонніх та регіональних організацій співпраці та міжнародними НУО; підтримує політику держав-членів у галузі освіти, викладання, технічного та професійного навчання та заохочує використання нових комунікаційних технологій; підтримує держави-члени в їх зусиллях щодо встановлення демократії, розвитку, прогресу та економічного прогресу. Агентство співпрацює з різними міжнародними та регіональними організаціями на основі визнаних принципів та багатосторонніх форм співпраці) [6].

До того ж Міжнародна організація Франкофонія має додаткові установи, які мають офіційний мандат влади Франкофонії на проведення багатосторонньої співпраці у конкретних сферах. До них входять:

- Університетське агентство Франкофонії;
- TV 5;
- Університет Сенгор в Олександрії ;
- Асоціація мерів та чиновників частково або повністю франкомовних міст столиці та мегаполісів.

Робота Міжнародної організації Франкофонії зосереджена на чотирьох основних сферах:

- пропагування французької мови, її статусу та її значення у світі;
- сприяння використанню французької мови на дипломатичних аренах впливу;
- якісна освіта з французької мови та викладання французької мови як іноземної;

У 2020 році Франкофонія святкувала 50-ти річчя свого існування, і вона зробила та робить неабиякий внесок для формування іміджу Франції. Завдяки грамотній політиці, Франції вдалось об'єднати навколо себе не тільки колишні колонії, а й держави, які не мають ніякого відношення до французької мови. За допомоги Міжнародної організації Франкофонії Франція разом з Бельгією, Канадою та Швейцарією надає допомогу державам Африки. Також завдяки Міжнародній організації Франкофонії Франція зміцнює торгові, економічні та політичні зв'язки з державами Європи [7].

Безумовно, для того, щоб зберігати, підтверджувати та поширювати свій позитивний імідж, Франції потрібно взаємодіяти не тільки з європейськими чи великими державами світу, а й інтегрувати свої сили до слабших держав. У цьому випадку найкращим варіантом для Франції є допомога та співробітництво з її колишніми колоніями (здебільшого це африканські держави). Увага Франції до Африканського континенту також пояснюється її економічними і стратегічними інтересами: запаси таких корисних копалин, як нафта і уран, в Сахарі і Сахеле досі представляють особливу цінність для Французької Республіки. І цей не менш важливий вектор зовнішньої політики Франції безпосередньо інтегрується у Міжнародну організацію Франкофонія. Так як важливим для Франції є підтримання дружніх відносин з державами Африки, то у рамках Міжнародної організації Франкофонії їй вдається це найкраще та найплідніше, тому велика кількість африканських держав є членами Міжнародної організації Франкофонії. Наприклад, Франція підтримує програму Міжнародної організації франкофонії «ELAN» для національних мов в африканських школах. Ця програма спрямована на поліпшення якості навчання шляхом поступового переходу від викладання на національних мовах до викладання французькою

мовою. ELAN-Afrique символізує оновлену політику просування французької мови, яка розглядає багатомовність як перевагу [8].

Франція активно працює над розвитком Франкофонії. Починаючи з 20 березня 2018 року, коли президент Франції представив «Комплексний план сприяння розвитку французької мови та багатомовності у всьому світі», основна увага приділяється французькій мові та Міжнародній організації Франкофонії. «Франкофонія» виступає як форум для освітнього, політичного та економічного співробітництва та надає важливу підтримку для забезпечення французької мови як міжнародної. Франція є провідним співробітником агентств МОФ, підкреслюючи свою роль як пріоритетний механізм дій [9; 10].

На практиці Міжнародна організація Франкофонія імплементує низку заходів, які проходять у багатьох державах світу, а особливо франкомовних. Слід навести приклад нещодавньої події, до якої МОФ кожного року наполегливо готується. 20 березня 2021 року відбулось святкування Міжнародного дня Франкофонії. Цього року цей день мав тему «Франкомовні жінки, стійкі жінки», в знак вшанування всіх жінок 88 держав та урядів Франкофонії, які щодня борються, особливо під час цієї безпрецедентної кризи в галузі охорони здоров'я. Також велика кількість і європейських держав задіяна у цьому святі, що демонструє актуальність даної організації, та, внаслідок чого, Франція імплементує свою вдалу політику «soft power». Наприклад, в рамках Організації Об'єднаних Націй представництва МОФ у Нью-Йорку та Женеві брали участь у кількох заходах з нагоди святкування французької мови. Був організований віртуальний концерт «Voyage en francophonie» французьким ліцеєм у Нью-Йорку на честь жінок-артисток, а у Брюсселі представництво МОФ при Європейському Союзі брало участь у круглому столі з питань Франкофонії. До того ж у Центральній та Східній Європі представництво МОФ підтримало проведення письмового марафону та конференції з питань відродження ідентичності в Європі в Болгарії та в Сербії [11; 12].

Франція уміло використовує «soft power» у співробітництві з Україною, і французька мова, культура виступають факторами «soft power», які впливають на імплементування різних французьких культурних інституцій на території України, що виступають елементами «soft power». До таких установ відносяться, наприклад, МОФ, Французький Інститут, Альянс Францез, Кампус Францез.

Україна приймає безпосередню участь у Міжнародній організації Франкофонія. Держава не є членом МОФ, але у 2006 році Україна стала спостерігачем у Міжнародній організації Франкофонії під час XI Саміту МОФ 28–29 вересня 2006 року у Бухаресті. У рамках культурно-освітньої діяльності МОФ слід також виділити функціонування Міжнародної федерації викладачів французької мови, що нараховує понад 70 000 педагогів, що входять до 165 асоціацій; діяльність мережі цифрових кампусів, що нараховує 29 відділень та 11 інформаційних центрів, з яких 6 розміщені в Україні [13].

21 березня 2018 року міністр закордонних справ України Павло Клімкін та міністр освіти і науки України Лілія Гриневич оголосили про проведення Року французької мови в Україні. Це сталося в рамках Тижня французької мови та франкофонії в присутності 15-ти послів країн, які мають статус члена або асоційованого члена в Міжнародній організації Франкофонії (МОФ). З вересня 2018 до серпня 2019 року Україна спільно з партнерами з франкомовних держав здійснила кілька сотень проєктів і заходів, присвячених французькій мові, які проходили по всій країні і представляли такі різноманітні галузі, як культура, освіта, спорт і економіка. Ці заходи проходили у форматі фестивалів, спектаклів, семінарів, форумів, концертів, конференцій, конкурсів та безлічі інших заходів. Основними цілями даних проєктів є підвищення інтересу до французької мови та цінностей, носієм яких є франкофонія; поширення іміджу французької; підтримка ініціативності та активізація співпраці; розвиток відкритості зовнішньому світу, зокрема, шляхом розширення співробітництва з вищими і середніми навчальними закладами франкомовних держав [14].

Суттєвим є той факт, що МОФ підтримує Україну у контексті агресивних дій Російської Федерації. Вона засуджує будь – яке порушення територіальної цілісності та

суверенітету України, будь – які прояви зовнішнього втручання, спрямовані на підрих територіальної цілісності і суверенітету України та дестабілізацію ситуації в державі та не визнає референдум 2014 року у Автономній Республіці Крим.

На даний момент опрацьовується можливість участі України у програмі «Французька мова у дипломатичному та міжнародному житті», яка передбачає вивчення французької мови українськими держслужбовцями, які працюють або планують працювати у сфері міжнародних відносин. Передбачається, що цією програмою, яка розрахована на 4 роки, буде охоплено близько 100 українських держслужбовців, 5-та частина з яких – дипломати. Так, наприклад, у Старсбурзі вже функціонує дана програма, під час якої студенти вивчають французьку мову в галузі дипломатії. Її зміст тісно пов'язаний з культурним та інституційним життям міста Страсбург. Студенти набувають спеціальних лінгвістичних та соціокультурних навичок, а також знань про європейські інституції та відносини, пов'язані з ними. Викладання мови зосереджується на галузях міжнародних відносин, міжнародного права та політичних наук. Також освітні заходи доповнюються культурними заходами, наприклад, екскурсії європейськими установами [13; 15].

Отже, поширення та закріплення мови в світі є основною задачею Міжнародної організації Франкофонія. Звичайно, французьке керівництво завжди розглядало та продовжує розглядати культурний і мовний вплив як фактор, який впливає на посилення політичного впливу Франції на міжнародній арені. Міжнародна організація Франкофонія використовується Францією для підтримки високого статусу французької мови на міжнародній арені, але перш за все Франція використовує цю мовну політику для посилення свого впливу в світі. Завдяки Міжнародній організації Франкофонія французька мова – мова, яка використовується в багатьох міжнародних організаціях в Європі та Африці. Вона також визнана мовою «кохання та романтики». Тобто ось ці здобутки є одними з складових, які формують імідж Франції на міжнародній арені. Визнання та повага іноземними державами французької мови вже є позитивним фактором до формування іміджу Франції.

Активно імплементуючи політику «soft power» на міжнародній арені Франція зуміла коректно використовувати Міжнародну організацію Франкофонія як елемент своєї зовнішньої стратегії. Цей елемент, яким виступає МОФ, надає спроможність Франції поширювати, насамперед, французьку мову у життя інших держав. Завдяки ній Франції вдається розширювати багатосторонні відносини як з європейськими державами, та і навіть з колишніми колоніями на Африканському континенті, що допомагає їй залишатись впливовим гравцем в Африці. З урахуванням того, що МОФ займає не останнє місце серед інших організацій на міжнародній арені, а також будучи головною державою-членом у цій структурі, Франція формує свій імідж як держави «відповідальної, демократичної та новаторської».

Аннотация. Международная организация Франкофония (МОФ) является союзом франкоязычных государств, главная цель которого состоит в защите статуса французского языка на планете, продвижении идеи мира и демократии, объединении экономического и торгового пространства всего франкофонного мира. Франция, как государство, играет ведущую роль в этой международной организации, очевидно, использует ее как инструмент формирования французского имиджа на международной арене, профессионально имплементируя ее в политику «soft power». В имплементации политики «soft power» Франция также сосредоточила внимание на МОФ, потому что эта организация может выступать в качестве инструмента, благодаря которому это государство занимается популяризацией своего имиджа на международной арене.

Ключевые слова: Франция, Международная организация Франкофония, «soft power», имидж.

Abstract. The International Organization of Francophonie (OIF) is an alliance of francophone states whose main goal is to protect the status of the French language on the planet, promote the idea of peace and democracy, unite the economic and commercial space of the entire francophone world. France, as a state, which plays a leading role in this international organization, obviously, uses it as a tool for shaping the French image in the international arena, professionally implementing it in the “soft power” policy. In the implementation of the soft power policy, France also focused on the OIF, because this organization can act as an instrument through which this state is engaged in popularizing its image in the international arena.

Key words: France, International Organization Francophonie, «soft power», image

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Авраменко В. Імідж сучасної Франції як елемент «Soft Power» держави на міжнародній арені. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*. Том 1 / Ред. кол. Хаджинов І. В. (голова) та ін. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020, Вип. 12. Т.1. С. 6–11.
2. Малиновська Н. Франкофонія як інтеграційний процес зовнішньої політики Франції (на прикладі африканських країн). *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2017. № 1. С. 22–34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mvckrc_2017_1_5.
3. Мітькіна О. Франкофонія в інституційній системі Франції. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. 2015. Вип. 24. С. 195–210. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mzu_2015_24_14.
4. Хапилина Е. В. Роль франкофонії в умовах глобалізації. *Вестник РУДН, серія «Вопросы образования: языки и специальность»*, 2009, № 2.
5. United Nations Human Rights. Beirut Declaration. Ninth Summit of Heads of State and Government of countries using French as a common language: Beirut, 18, 19 and 20 October 2002. URL: <https://www.ohchr.org/EN/Issues/RuleOfLaw/CompilationDemocracy/Pages/BeirutDeclaration.aspx>.
6. Organisation internationale de la francophonie. URL: <https://www.francophonie.org/>.
7. The Conversation. On its 50th anniversary, the Francophonie can find new purpose despite mixed legacy. URL: <https://theconversation.com/on-its-50th-anniversary-the-francophonie-can-find-new-purpose-despite-mixed-legacy-133568>.
8. ELAN. Ecole et langues nationales en Afrique. URL: <http://www.elan-afrique.org/english>.
9. France in the United States. Embassy of France in Washington. Official speeches and statements. March 23, 2018. URL: <https://fr.franceintheus.org/spip.php?article8563>.
10. Campus France. Emmanuel Macron's ambition for the French language and multilingualism. URL: <https://www.campusfrance.org/en/emmanuel-macron-s-ambition-for-the-french-language-and-multilingualism/>.
11. À noter à l'agenda les invitations et ordre du jour détaillé parviendront ultérieurement Le droit international pour la protection du patrimoine culturel contre le trafic illicite : présentation, enjeux et mise en œuvre effective Jeudi 26 mai 2016, 09h30-12h30 Salle de Conférence 8, ONU Ouvert à tous les détenteurs d'un badge ONU. En français, sans service d'interprétation Une initiative du Groupe des Ambassadeurs francophones de New York avec l'Organisation Internationale de la Francophonie (OIF), l'UNESCO et les Missions permanentes de la France et de la Tunisie auprès des Nations Unies. URL: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/Save_the_dateManifestaion_francophone_Patrimoine_culture_01.pdf.
12. Organization Internstional de LA Francophonie. URL: <https://www.francophonie.org/index.php/le-20-mars-loif-et-dans-ses-representations-exterieures-1700>.
13. Міністерство закордонних справ України. Міжнародна організація Франкофонії (МОФ). 2012 МЗС України. URL: <http://old.mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations/iof>.
14. УКРІНФОРМ. Мультимедійна платформа іномовлення України. Рік французької мови в Україні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2535363-rik-francuzkoi-v-ukraini-popularizacia-movi-i-novi-mozlivosti-dla-ii-vivcenna.html>.
15. Alliance Frances. Strasburg. Europe. French for diplomacy. URL: <http://www.afstrasbourg.eu/en/nos-cours/french-for-diplomacy>.

УДК 327

«ДЕФІЦИТ ЛІДЕРСТВА» В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Д. В. Бабій, М. І. Прихненко

Анотація. Робота присвячена проблематиці кризи дефіциту лідерства в Європі, яку можна спостерігати останні декілька років. В межах даної проблематики автором було розглянуто загалом таке явище як дефіцит лідерства, проблему застарілості ідеологічного підґрунтя організації, як похідної від вище зазначеної проблеми в сучасній Європі. А також було проаналізовано та охарактеризовано основні фактори та прояви кризи лідерства в межах Європейського проекту.

Ключові слова: лідерство, дефіцит лідерства, Європа.

За останній період помітні складнощі у пошуку спільних рішень та позицій щодо вирішення тих чи інших питань в Європейському Союзі. Зниження загального рівня довіри вплинуло на політику в цілому і тим самим обмежило можливість приймати рішення з